

**АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ
ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТУ:
потреба, книга, перспектива**

IFEPR
INTERNATIONAL CHARITY FOUNDATION
INTERNATIONAL FOUNDATION
FOR EDUCATIONAL POLICY RESEARCH

Проф. Тарас Фініков
Президент Міжнародного благодійного Фонду
“Міжнародний фонд досліджень освітньої політики”,
Проф.Варшавського університету

Потреба -І

Світ переживає загальне зниження академічних стандартів, певні зміни та деформації етичного поля вищої школи.

До цього привели :

- **Масовість вищої освіти** – радикальне збільшення кількості студентів;
- **Економізація академічного простору** – зростання впливу запитів студентів і потреб споживачів на зміст і практичну орієнтованість програм і курсів;
- **Глобалізація** – орієнтація на тенденції розвитку світової економіки, прискорений розвиток нових інформаційних та комунікаційних технологій, створення міжнародної мережі знань, домінуюча позиція англійської мови в розповсюдженні наукової інформації, зростання соціальної та професійної мобільності

Потреба -II

Процес формування та підтримання моральних стандартів та інституційних практик вітчизняної вищої школи охоплює всіх гравців академічної арени:

- Абітурієнтів, студентів, аспірантів/докторантів, молодих дослідників;
- Провідних викладачів та вчених;
- Представників органів управління і контролю освіти;
- Замовників наукової продукції;
- Видавців наукової літератури та періодики;
- Лідерів громадських і професійних організацій та асоціацій, пов'язаних з вищою освітою.

Етика вищої школи, системи професійних цінностей, моральних норм, традицій, внутрішніх стосунків та відносин з широким соціальним оточенням визначають принципи взаємодії в надзвичайно складній та різноманітній соціальній мережі, яка створює і підтримує науково-освітню діяльність, є основою здатності академічної корпорації до дієвої саморегуляції та спроможності задовольнити запит суспільства.

Потреба -III

В [Global Corruption Report: Education 2013](#) було зафіксовано, що корупція у світовій вищій освіті має наступні типові форми та сфери концентрації:

- **Нелегальні оплати в процесі рекрутації та прийому до вищих навчальних закладів;**
- **Протекціонізм при призначеннях на викладацькі та адміністративні посади;**
- **Хабарництво при виставленні оцінок та влаштуванні в гуртожитки;**
- **Невиправданий політичний та корпоративний вплив при проведенні досліджень;**
- **Плагіат, псевдоавторство, неналежне виконання редакторських та рецензійних функцій в академічних журналах;**
- **Невиправдане отримання дипломів при неналежно організованій дистанційній освіті та у псевдонавчальних закладах (diploma mills);**
- **Маніпулювання даними при працевлаштуванні випускників;**
- **Невиправдане визнання ступенів та кваліфікацій в умовах транскордонної освіти.**

Потреба -IV

В цілому ж Transparency International в своїх дослідженнях останніх років, які оцінюють громадське сприйняття корупції в освіті, засвідчило **широкий спектр її розповсюдження у різних країнах – від 6 – 7% до 70 – 72%** - та показало, що **жодна країна не позбавлена цього явища**, а в середньому в Європейському регіоні її рівень становить **близько 34%**

Perceptions of corruption, by institution

AGGREGATED, BY COUNTRY - Score scale 1–5, where 1 means not at all corrupt, 5 means extremely corrupt

COUNTRY/ TERRITORY	POLITICAL PARTIES	PARLIAMENT/ LEGISLATURE	MILITARY	NGOS	MEDIA	RELIGIOUS BODIES	BUSINESS/PRIMATE SECTOR	EDUCATION SYSTEM	JUDICIARY	MEDICAL AND HEALTH	POLICE	PUBLIC OFFICIALS/ CIVIL SERVANTS
Global	3.8	3.6	2.8	2.7	3.1	2.6	3.3	3.1	3.6	3.2	3.7	3.6
Ukraine	4.1	4.2	3.5	3.2	3.4	3.0	3.9	4.0	4.5	4.2	4.4	4.3

Потреба -V

Розуміння усвідомлення важливості цього виміру в нашому регіоні показує:

2004 р. – прийняття **Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні;**

2012 р. – схвалення Міжнародною Асоціацією університетів та Magna Charta Observatory **«Керівництва для інституційних Кодексів етики в галузі вищої освіти»;**

2013 р. – рішення Постійної конференції Міністрів освіти Ради Європи з управління та якості освіти (Гельсінська Підсумкова Декларація) про створення **Пан-Європейської платформи з питань етики, прозорості та чесності в галузі освіти (ETINED);**

2014 – 2015 рр. – підготовлено документи **«Основні визначення», «Етичні принципи», «Етична поведінка всіх учасників освітнього процесу»**

2015р. – створено **Пан-Європейської платформу з питань етики, прозорості та чесності в галузі освіти (Прага, жовтень 2015) ;**

2016 – **включення в цю роботу представників України, обговорення національних практик, порівняльного дослідження (Страсбург, листопад 2016)**

Потреба - VI

Соціологічне дослідження “Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку” (грудень 2014 - липень 2015 р.) проведене Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна. На його підставі досить послідовно розглянуто мотивацію вступу та навчання в українській вищій школі, механізми та традиції оцінювання знань студентів, їх навчальні практики, як складові академічної культури, різні прояви академічного шахрайства.

Найбільш виразними показниками є:

- **67% студентів вступають до українських ВНЗ без домінуючої мотивації на отримання професійних знань;**
- **в процесі навчання сформувалася стала тенденція на переорієнтацію значної частини студентів з отримання знань на отримання формальних атрибутів освіти (дипломів);**
- **лише 14% мають стійку орієнтацію на професійну роботу за отриманим фахом, а 54% взагалі не мають наміру працювати за отриманою спеціальністю;**
- **76% студентів залучені до нелегітимних колективних практик при складанні іспитів, а 67% систематично використовують таку форму академічного шахрайства, як списування;**
- **переважна більшість (понад 90%) студентів використовують плагіат в тій чи іншій формі;**
- **23% студентів з певною мірою зазначають, що на їх факультеті трапляються випадки отримання оцінок за послуги або гроші.**

Книга - I

Академічна чесність як основа сталого розвитку університету /
Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”;
за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с.

Причини появи:

- **Академічна недоброчесність, більш того відкрита та латентна корупція, системно руйнують професійну і суспільну мораль, підривають правові, політичні, соціальні та економічні засади існування вітчизняної вищої школи і української держави взагалі;**
- **Поява груп людей, лідерів і потенційних лідерів змін в наших університетах, які твердо віддають собі звіт, що без радикальних змін в моральній атмосфері, прийняття нової хартії корпоративних взаємовідносин, координації університетських зусиль та інших акторів громадянського суспільства, нашу вищу школу чекає подальша деградація та втрата репутації в публічному просторі;**
- **Надзвичайно вдала співпраця польсько-українського проекту «Інноваційний університет і лідерство» (2014 – 2016 р.р.) та американсько-української програми «Academic Integrity in the US» (2015 р.). Учасники цих програм стали авторами статей нашої публікації.**

АКАДЕМІЧНА
ЧЕСНІСТЬ
ЯК ОСНОВА
СТАЛОГО РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТУ

2016

Електронне посилання на книгу
http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Kniga160514_web.pdf

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

Т. Фініков

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ТА
НАЦІОНАЛЬНА ПОТРЕБА

Т. Добко, В. Турчиновський

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК СОЦІАЛЬНИЙ
КАПІТАЛ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

В. Хмарський

ACADEMIC INTEGRITY В США: КІЛЬКА СПОСТЕРЕЖЕНЬ 2015 РОКУ

М. Дойчик

АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ: ДАНИНА МОДИ ЧИ ЖИТТЄВА
НЕОБХІДНІСТЬ?

А. Мельниченко

ПРОЯВИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕЧЕСНОСТІ

А. Артюхов, О. Меньшов

АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Б. Буяк

ПРАВОВІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ЧЕСНОСТІ ТА БОРОТЬБИ ІЗ
ПЛАГІАТОМ

Т. Лічман

ПРОЦЕДУРА РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ СТАНДАРТІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ЧЕСНОСТІ (із використанням практик американських
університетів)

А. Мельниченко

КОДЕКС ЧЕСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ
ЧЕСНОСТІ НАУКОВЦЯ І ОСВІТЯНИНА

І. Олексів

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД АСОЦІАЦІЙ ДО
УНІВЕРСИТЕТІВ

І. Дегтярьова

ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ІНСТИТУЦІЙНУ
ПРАКТИКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

ПІСЛЯМОВА

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

Книга - III

Особливості видання полягають у наступному:

- **Авторський колектив – 12 осіб, що представляють Київ, Львів, Одесу, Івано-Франківськ, Тернопіль, Суми, Дніпро;**
  - **За своїми позиціями це – міжнародні експерти, проректори, декани, директори департаментів та служб університетів, докторанти;**
  - **Середній вік авторів – менше 40 років.**
- **Основні залучені джерела іноземного походження та англійською мовою;**
- **Всі автори мали можливість безпосереднього знайомства з практикою протидії академічній недоброчесності в університетах США та Польщі, окремі мають також такий досвід з університетів країн Західної, Центрально-Східної Європи, Близького Сходу;**
- **Видання було підтримано Спілкою ректорів вищих навчальних закладів України та Американськими Радами з міжнародної освіти;**
- **Видання здійснено за фінансової допомоги Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP)**

Перспектива - I

- **В рамках програми імплементації Закону України «Про вищу освіту» (2014р.) запровадження нової академічної етики та високих моральних стандартів є важливим напрямом і знаходить системну підтримку з боку МОН України;**
- **В складі науково-методичної комісії МОН 301 «Освіта впродовж життя, визнання неформального та інформального навчання» вперше в українській практиці створено підкомісію 303 «Академічна доброчесність», на яку покладено завдання розробки відповідних стандартів;**
- **В 2015 – 2016 рр. вперше Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD) було проведене аналітичне дослідження доброчесності освітньої системи України та запропоновані відповідні рекомендації;**
- **В 2016 р. Україна визначила національних експертів і включилася в роботу Пан-Європейської платформи з питань етики, прозорості та чесності в галузі освіти;**
- **З 2016 р. почалася реалізація Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) в Україні, що адмініструється Американськими Радами з міжнародної освіти та здійснюється за підтримки МОН України та Посольства США в Україні та розрахований на чотири роки;**
- **У 2016 р. українські експерти запрошені до участі в програмі (OECD) з дослідження протидії корупції на секторальному рівні (у вищій освіті) та підготовки відповідної публікації**

Перспектива - II

Проведені дослідження та їх рекомендації засвідчують необхідність включення українських університетів в різних формах у визначення власних моральних стандартів, їх постійне співставлення з кращими взірцями глобальної академічної культури та існуючих інституційних практик.

До числа першочергових вони відносять:

- **Досягнення консенсусу щодо визначення та стандартів доброчесності;**
- **Створення в кожному університеті комплексу документів та визначення суб'єктів, відповідальних за впровадження етичних стандартів, процедури та практики, здатні це забезпечити;**
- **Включення українських університетів в роботу міжнародних інституційних об'єднань в сфері вищої освіти та науки з метою забезпечення відповідності власної практики їх етичним стандартам;**
- **Організацію систематичного моніторингу інституційних політик академічної доброчесності з боку організацій, відповідальних за забезпечення та контроль якості, акредитацію та ліцензування;**
- **Розвиток постійного внутрішнього оцінювання, моніторингу, проведення досліджень для підвищення ефективності стратегій та політик в цьому напрямі.**

Дякую за увагу!